

Voorstel aan de gemeenteraad

Portefeuillehouder

H. Rinkes

Datum collegebesluit

16 februari 2021

Opsteller

J.G. Sloothaak

Registratie

Agendapunt

Onderwerp

Onafhankelijk onderzoek terugvorderingen/boetes Participatiewet

Voorgesteld besluit

In te stemmen met de onderzoeksvraagstelling terugvorderingen/boetes Participatiewet en het delen van de onderzoeksresultaten met de gemeenteraad.

Inleiding

In onze brief van 22 januari 2021 ('terugvorderingen bijstand') hebben wij aangegeven dat wij voornemens zijn om een onafhankelijk onderzoek te laten uitvoeren naar de terugvorderingen en boetes binnen de Participatiewet (bijstand) sinds 2016.

Ons voornemen is mede tot stand gekomen door uw bijdragen tijdens de commissievergadering op 19 januari 2021 en bevestigd in uw raadsvergadering van 28 januari 2021.

Ook hebben wij tijdens de laatstgenoemde vergadering met uw raad afgesproken dat de vraagstelling en de opzet van het onderzoek met u wordt afgestemd. Daarover gaat dit raadsvoorstel.

Motivering

Beoogd effect

Na uw instemming kunnen wij de vervolgstappen zetten om het onderzoek op te starten.

Argumenten

1. Een begeleidingscommissie met een onafhankelijk voorzitter begeleidt het proces

We vinden het van belang dat een begeleidingscommissie zich gaat buigen over het proces rondom het onafhankelijke onderzoek. En daarvoor hebben wij een onafhankelijke voorzitter benoemd. De heer Theunis Piersma is bereid gevonden om het voorzitterschap op zich te nemen. De heer Piersma is een voormalig burgemeester in het Friese. Daarnaast heeft hij jarenlange ervaring in het sociaal domein, onder andere als portefeuillehouder Sociale Zaken. Samen met portefeuillehouder vormt hij, met ambtelijke ondersteuning, de begeleidingsgroep.

2. We onderzoeken de rechtmatigheid en doelmatigheid van de terugvorderingen

De insteek van het onderzoek zal zijn dat de terugvorderingen en of boetes beoordeeld worden op de recht- en doelmatigheid. Dat is de onderzoeksvraagstelling.

Deze twee termen komen uit het bestuursrecht. Het verschil is dat de toets op rechtmatigheid zich beperkt tot de beoordeling of een besluit voldoet aan de wet- en regelgeving (doet een rechter ook), terwijl de toets op doelmatigheid veel breder is. Bij de doelmatigheidstoets wordt onder andere beoordeeld of het besluit simpel gezegd efficiënt en redelijk is, beleidsmatig juist in elkaar zit en voldoet aan de interne voorschriften. Onder de interne voorschriften verstaan wij ook het werken vanuit de bedoeling en het bieden van maatwerk, voor zover de kaders van de Participatiewet die toelaten.

3. Wij doen ons werk met het hoofd en het hart

Zoals aangehaald onder 2, rechtmatigheid heeft vooral te maken met de wet- en regelgeving. Dat doen wij dus met ons 'hoofd'. Doelmatigheid heeft onder te maken met de interne voorschriften, zoals bijvoorbeeld werken vanuit de bedoeling en het bieden van maatwerk. Voor zover de kaders van de Participatiewet daar de ruimte voor bieden. Dat doen wij met ons 'hart'. Door juist het onderzoek te concentreren op de recht- en doelmatigheid, worden alle uitgangspunten van ons werk beoordeeld.

4. Vanaf 2016 gaat het om 1.535 terugvorderingen en 1.075 unieke cliënten

Eerder hebben wij uw raad geïnformeerd over het totaal aantal terugvorderingen en boetes vanaf 2016. Dat hebben wij via de hier onderstaande tabel gedaan.

Aantal terugvorderingen op basis van de hoogte van de oorspronkelijke hoofdsom

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Totaal
1. Vordering gelijk aan nul		2			1		3
2. Vordering tot €1000	267	270	236	143	168	3	1.087
3. Vordering tot €10.000	90	74	92	61	82	2	401
4. Vordering vanaf €10.000	15	6	8	8	7		44
Aantal terugvorderingen	372	352	336	212	258	5	1.535
Aantal unieke cliënten	249	266	241	166	149	4	

Deze aantallen zijn leidend voor het onafhankelijke onderzoek.

De onderwerpen waarop deze terugvorderingen betrekking hebben zijn:

- Verzwijgen witte inkomsten en of verzwijgen zwarte inkomsten
- Verzwijgen vermogen en of inkomen uit vermogen
- Onjuiste opgave woonadres

- Onjuiste opgave samenstelling huishouden
- Andere overtreding inlichtingenplicht
- Onverschuldigde betaling
- Boete wegens overtreding inlichtingen met benadeling
- Boete wegens overtreding inlichtingen zonder benadeling.

5. We laten een onafhankelijke steekproef uitvoeren onder onze cliënten

Aan de hand van een representatieve steekproef door een onafhankelijke derde onder het totaal aantal unieke cliënten (1.075) laten wij de rechtmatigheid (hoofd) en doelmatigheid (hart) onafhankelijk beoordelen. Na afronding van het onderzoek ontvangen wij een algeheel rapport over de bevindingen en – voor zover aan de orde – adviezen om het proces rondom terugvorderingen en of boetes te herijken. Zoals eerder met uw raad afgesproken wordt het rapport en het advies met u gedeeld.

Risico's of kanttekeningen

Ambtelijk vraagt dit nogal wat capaciteit waarmee nog geen rekening was gehouden

Hoewel het daadwerkelijke onderzoek onafhankelijk wordt uitgevoerd, vraagt dit wel de nodige ambtelijke capaciteit. Niet alleen van de afdeling MO, maar ook van de ondersteunende afdelingen en teams, zoals bijvoorbeeld het archief. Met deze extra inzet is bij de betreffende afdelingen nog geen rekening gehouden. Dit kan tot gevolg hebben dat we tijdelijk extra ambtelijke capaciteit moeten inzetten.

Doorlooptijd onafhankelijk onderzoek (project terugvorderingen)

Het beoordelen van de rechtmatigheid (hoofd) en de doelmatigheid (hart) van de, via de steekproef getrokken, dossiers zal de nodige tijdsinvestering van een extern bureau vragen. Een voorzichtige prognose is dat de doorlooptijd van het onderzoek toch snel zes maanden zal bedragen. Uiteraard zullen wij de nog te selecteren onafhankelijke bureaus vragen het onderzoek en de rapportage en adviezen zo snel als mogelijk op te leveren.

Medewerkers worden door de aandacht en het onderzoek toch wat onzeker

Zowel de aandacht in de media als ook de lokaal politieke aandacht en de hieruit voortvloeiende onafhankelijke opdracht maken de dilemma's waar onze medewerkers elke dag voor staan zichtbaar. De doorlooptijd van het onderzoek is enkele maanden. We geven u in overweging al op korte termijn in gesprek te gaan met medewerkers over deze dilemma's. Dit gesprek biedt de raad de mogelijkheid zorgen die nu leven te bespreken. En medewerkers het podium de complexiteit van hun werk met u te delen. Wij denken dat dit gesprek past bij de Heerenveense omgangsvormen tussen raad, college en organisatie.

Communicatie en participatie

Boodschap	Doelgroep	Via welk middel	Door wie	Wanneer
Opvragen offertes onderzoek	Adviesbureaus	Brief	College	Na uw besluitvorming

Financiën

Het onafhankelijke onderzoek zal tot uitgaven leiden welke nog niet in de begroting 2021 zijn opgenomen. Aan de hand van op te vragen offertes en de wijze waarop het onderzoek wordt vormgegeven, zoals bijvoorbeeld benodigde omvang steekproef, zullen de noodzakelijke uitgaven duidelijk worden. De uitgaven worden vervolgens verwerkt in een verzamelbesluit. De inschatting is dat dit via verzamelbesluit 2021-2 duidelijk kan worden gemaakt aan uw raad. Wel schatten wij in dat de uitgaven niet gering zullen zijn, omdat het nogal wat tijd gaat kosten om dossiers op recht- en doelmatigheid te controleren.

De eventueel benodigde extra inzet van capaciteit bij de afdelingen – bij het opstellen van de diverse opgaven 2021 voor de afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling en de daaraan gekoppelde capaciteitsplanning hebben wij met dit onderwerp nog geen rekening kunnen houden - zullen wij ook meenemen in het eerstvolgende verzamelbesluit.

Bijlagen

Geen.

Het college van burgemeester en wethouders van Heerenveen,

de secretaris, de burgemeester,

de heer J. van Leeuwestijn de heer T.J. van der Zwan

Onderwerp

De raad van de gemeente Heerenveen;

gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 16 februari 2021

gelet op,

de beraadslaging over het onafhankelijke onderzoek inzake terugvorderingen en boetes op grond van de Participatiewet

Besluit

- De rechtmatigheid en doelmatigheid van de terugvorderingen en boetes vanaf 2016 onafhankelijk te laten onderzoeken aan de hand van een representatieve steekproef;
- Dat de raad over de onafhankelijke onderzoeksresultaten wordt geïnformeerd.

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van

de griffier,

de voorzitter,

mevrouw L. Roest-Jonkers

de heer T.J. van der Zwan